

TOTO! JE TLAČOVÁ SPRÁVA

11. mája 2017, Banská Štiavnica

výstava —

TOTO! JE KABINET ILUSTRÁCIE II.

Miroslav Cipár, Viera Gergeľová, Ján Lebiš, Vladimír Machaj, Ladislav Nesselman, Božena Plochánová, Teodor Schnitzer, František Šesták

dátum —

otvorenie výstavy – sobota 20. 5. 2017 o 19.00 hod.

miesto —

SBM – Galéria Jozefa Kollára, Nám. Svätej Trojice 8 v Banskej Štiavnici

V kabinete chémie sa miešajú vône a pachy, v prírodovednom kabinete zasa čosi rastie a niečo, zaliate v skle, tróni vo vitríne. V kabinete jazykov sa povaľujú kopy kníh a v kabinete hudobnej výchovy, tam zasa zneje množstvo zvukov. Ale čo sa deje v kabinete ilustrácie? Hm... tam sú uložené príbehy s obrázkami. Čakajú na to, kedy sa na ne pozriete a povieť: „TOTO!“ Toto som už videl. Toto si pamätám z knižky...

Knižná ilustrácia je osobitný spôsob zobrazovania sveta: dopĺňa text príbehu, prerastá ho a stáva sa jeho súčasťou. Zostáva v pamäti dieťaťa alebo dospelého, ktorý knihu číta, kreslí v nej stopu, ktorá potom, aj po desiatkach rokov, dovedie čitateľa k dielu späť. Je zvláštne, že napriek dlhej a úžasnej tradícii slovenskej knižnej ilustrácie, ak vynecháme knižné festivaly a prehliadky, je ilustrácia ešte stále iba zriedka predstavovaná vo výstavných sieňach ako svojbytné dielo.

A tak sa to pokúšame napraviť.

Kabinet ilustrácie – to sú štyri prierezové výstavy diel slovenskej knižnej ilustrácie 20. a 21. storočia, to je prehľad majstrovstva kľúčových autorov, ich umelecké posuny: rovnako v štylizácii, technike, či výraze. V priestore galérie sa spájajú *silné ročníky* a *silné individuality* – a tak jej návštevník môže vidieť ako vidia svet príbehov Jozef Cesnak, Božena Plochánová, Teodor Schnitzer, Ľubomír Kellenberger alebo Ján Lebiš, František Šesták, Vladimír Machaj, Naďa Rappensbergerová, Dušan Kállay, Peter Kľúčik, Kamila Štanclová, Jana Kiselová-Sitekova, Viera Gergeľová, Viera Bombová, ale aj Miroslav Cipár, Miloš Kopták, Katarína Slaninková, Martina Matlovičová, Ľubomír Paľo, Vladimír Král, Peter Uchnár či Bystrík Vančo.

V druhej časti môžete vidieť diela Boženy Plochánovej, Františka Šestáka, Jána Lebiša, Viery Gergeľovej, Teodora Schnitzera, Vladimíra Machaja, Miroslava Cipára a Ladislava Nesselmana. Môžete ich tvorbu porovnávať, pozerieť sa na to, ako dokázali pracovať so špeciálnymi technikami – ako zvládli. Alebo si jednoducho povedať, že chcete vidieť originály Posledného mohykána, Pokladu na Striebornom jazere, z knižiek Jazmínko v krajine klamárov, Opice z našej police, z bájk Jeane de La Fontaine a ďalších.

Jednoducho z kníh, ktoré číta už tretia, pomaly štvrtá generácia.

Nech sa páči, vstúpte...

Výstava potrvá od 20. 5. do 20. 9. 2017.

Výstavu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Partneri výstavy: FPU – Fond na podporu umenia, TOTO! – kultúrne ihrisko o.z., vydavateľstvo Buvik

SBM – Galéria Jozefa Kollára

Námestie svätej Trojice 8, 969 01 Banská Štiavnica

Kontakt:

galeria@muzeumbms.sk,
045/691 34 31, 692 05 35
www.muzeumbms.sk

TOTO! je galéria

Moskovská 29, 811 08 Bratislava

Mária Rojko: 0907 | 282 944 — maria.rojko@gmail.com

Ida Želinská: 0903 | 373 428 — zelinska.ida@gmail.com

Miloš Kopták: 0907 | 706 081 — koptakmilos@gmail.com

www.totojegaleria.sk

Miroslav Cipár (1935) študoval na Vysokej škole pedagogickej a potom na Vysokej škole výtvarných umení, v ateliéroch Vincenta Hložníka a Petra Matejku. Ilustroval kľúčové diela Márie Ďuričkovej Biela kňažná a Dunajská kráľovná, poéziu pre deti od Ľubomíra Feldeka Hra pre tvoje modré oči, Päťkrát Bota fogo aj Lapajova šľapaj aj ďalších autorov v 70. a 80. rokoch minulého storočia. Opakovane boli jeho knihy ocenené na Bienále ilustrácií Bratislava, či v súťaži Najkrajšia kniha roka. Jeho dielo vychádza z rustikálnych tradícií: raz používa a takmer na nulu zjednodušuje ornamenty z čipiek, z kresieb na dreveniciach, z tepaných ozdôb a necháva ich dýchať v bielej ploche, inokedy štylizuje do komických póz oblé, územčité postavičky v dobovom oblečení, ktoré potom vtesnáva do, až geometricky porozdeľovaného, plnofarebného pozadia. Opakovaním detailov z knihy do knihy je poznateľný ako žiadny iný autor – vždy je to „Cipár“ – stačí sa pozrieť.

Viera Gergeľová (1930 — 2004) študovala na Vyššej škole umeleckého priemyslu u Petra Dillingera, neskôr v grafickom oddelení Vysokej školy výtvarných umení v Prahe, potom na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Vystavovala vo viac než dvadsiatich krajinách sveta, počas života získala mnohé ocenenia za ilustrátorskú a grafickú tvorbu. Dokázala skĺbiť výtvarné majstrovstvo s čitateľnosťou ilustrácie pre jej konzumenta: jedno či je to dieťa alebo dospelý. V každej knihe je „iná“, jej maľovanie je „chameleónske“, podriaďuje ho textu, splýva s ním, nikdy ho nerozbíja vlastnou kreáciou. Dokázala vybalansovať sýtosť farieb a dostať ich do akéhosi „oparu“. Dokázala dať zapamätateľnú tvár ľudským aj zvieracím hrdinom príbehov, zafixovať ich v pamäti čitateľa ako známe, priateľské.

Ján Lebiš (1937 — 1996) študoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, odbor grafika a knižná ilustrácia u prof. Vincenta Hložníka. Ilustroval takmer 40 kníh, jeho tvorba bola pravidelne v 60. – 80. rokoch oceňovaná na súťažiach Československé najkrajšie knihy. Pedagogicky pôsobil na Vysokej škole výtvarných umení. V roku 1984 získal za svoje dielo Cenu Ľudovíta Fullu za ilustračnú tvorbu. Keď sa pozriete na jeho diela, vidíte ako sa „vplyv“ ľudového, naivného umenia mení na „svojbytný štýl“. Netradične používal na ilustrovanie práčne grafické techniky – drevorez a drevoryt – a tieto následne koloroval. V tvorbe ich dopĺňujú robustné, ostro farebné ilustrácie v detských knihách, v leporelách, ktoré zvädzajú k odkresľovaniu cez pauzák (aj to je metóda ako si ich čitateľ na dlhé roky zapamätá).

Vladimír Machaj (1929 — 2016) študoval Vysokú školu umeleckého priemyslu v Prahe, špeciálny ateliér pre úžitkovú grafiku u prof. A. Strnadela a prof. Cyrila Boudu. Venoval sa nielen ilustrácii, ale aj tvorbe cenín, získal špecializáciu na známkovú tvorbu. Ilustroval vyše stovky knižných diel. Jeho tvorba bola ocenená napr. Cenou Ľudovíta Fullu, Cenou vydavateľstva Mladé letá. Opakovane vystavoval aj na BIB. „Poctivá ilustrácia“: hej, tak by sa dali nazvať jeho diela. Výrazné „slnčné“ farby (akoby ani nemiešané), výrazná, ľahko zapamätateľná štylizácia postáv, jednoduché tvary ich tiel, čitateľné charaktery – dobrí sú pekní, zlí sú škaredí. Precíznosť a ustálenosť tvaru sa stali jeho poznávacími znakmi. Vždy je jemný, nikdy neprejde cez hranicu expresívneho výrazu, dokonca ani vtedy, keď je drsný text.

Ladislav Nesselman (1927 — 1987) študoval na pražskej Akadémii výtvarných umení u profesorov Karla Mináře a Miloslava Holého. Vytvoril ilustrácie pre viac než 30 kníh – napr. pre Do videnia, Zuzanka! Hany Zelinovej, či Jazmínko v krajine klamárov Gianni Rodariho. Jeho tvorba bola opakovane oceňovaná v súťaži Československé najkrajšie knihy – v rokoch 1974, 1977, 1984, 1985. Najvyššie slovenské ocenenie za ilustrácie pre deti – Cenu Ľudovíta Fullu, získal v roku 1977. Žil a tvoril v Bratislave. Vrchol jeho ilustrátorskej tvorby spadá do 70. rokov 20. storočia, keď sa špecializoval najmä na diela pre tie deti, ktoré ešte len začínajú čítať – učil ich spájať predstavivosť v hlave s písmenkami na papieri (preto často používal vrstvenie, koláž). Spôsob, akým ich uchopil, bol skromne naratívny. Potlačil sám seba, prispôbil sa jednoduchosti textov, nepridával k nim svoj výklad, držal sa detailov. Doslova: ak bola mašľa biela v texte, tak bola biela aj na obrázku.

Božena Plocháňová (1929) študovala na UMPRUM v Prahe. Je jednou z prvých žien, ktoré sa na Slovensku venovali profesionálne kreslenému humoru. Pre časopis Roháč (pracovala v ňom takmer štyridsať rokov, od r. 1952) vytvorila kultový komixový seriál Bill a Mary. Ilustrovala napríklad diela Kristy Bendovej Osmijankove rozprávky, či Opice z našej police, Márie Ďuríčkovej Guľko Bombuľko a Danko a Janka, aj Štoplíka Hany Ponicekej, aj Medušku Eleny Čepčekovej. Je vtipná. Programovo ide po tom, aby sa čitatelia na jej obrázkoch smiali bez veľkého premýšľania, ilustráciou vytvára také to šteklenie medzi riadkami: „pozri, pozri, aké má Osmijanko veľké guľaté brucho – a Osmidunčo úplne také isté, hahaha“. Kreslí jasnými farbami, ľahúčko, zrozumiteľne aj pre tie najmenšie deti – v popisných, až omaľovánkových štylizáciách, zvýraznených silnou kontúrou.

Teodor Schnitzer (1933 — 2003) V rokoch 1953 až 1959 študoval VŠVU v oddelení voľnej grafiky a knižnej ilustrácie u Vincenta Hložníka. Od roku 1961 sa začal venovať typografii, grafickému dizajnu a ilustrácii. Ilustroval viac ako 116 kníh, časť z nich priamo pre vydavateľstvá v Maďarsku a Rumunsku. Najčastejšie (a najistejšie) sa pohyboval v tzv. „low-brow“ žánroch, v dobrodružných príbehoch divokého Západu, v rodokapsoch s mäkkou väzbou. Svoje diela tvoril precízne: s poznaním reálií ľudského, aj zvieracieho tela, ako aj historického kontextu. Najčastejšie pracoval zložitou technikou nitrotmelu a škrabanej štetokresby – vyškrabávanie deja priamo do papiera, potiahnutého čiernou farbou – ktorou vytvoril zvláštny efekt plnosti, hmoty. Dynamiku, napätie, vťahnutie do deja, vytvárala špecifická štylizácia postáv, keď umožnil, aby sa na ne čitateľ mohol pozerieť „zhora“.

František Šesták (1935 — 2004) študoval na Uměleckoprůmyslové škole v Zlíne pod dohľadom prof. Stanislava Mikulášika, neskôr na Vysokej škole výtvarných umení u prof. Jána Mudrocha. Ilustrácia sa dostala v jeho tvorbe do popredia v 60. a 70. rokoch 20. storočia – v tom čase vytvoril 56 knižných diel, najmä ilustrácii s westernovou, dobrodružnou a indiánskou tematikou. Popri tom sa venoval portrétistickej tvorbe a nástennej maľbe. Často striedal spôsob tvorby a to aj v rámci jedného knižného diela, prispôboval tvar ilustrácie deju príbehov: prechádzal od plnofarebného obrazu k perokresbe, či tzv. škriabanej štetokresbe. Hrdinovia jeho ilustrácii sú historicky „presní“, vsadení do reálií doslova od gombíkov na oblečení, po tvary mečov či zdobenia pušiek. Najdôležitejšia je však štylizácia ich výrazu, presné, až fotografické zachytenie emócie v deji.

TOTO! je Kabinet ilustrácie, kde sú vystavené ilustrácie – obrázky, ktoré si pamätáme z knížiek, čo sme čítali ako deti, aj z tých, čo si teraz čítame so svojimi deťmi. Ilustrátorov, čo ich namaľovali, však často ani nepoznáme: veď koho by napadlo hľadať niekde na konci knihy meno napísané drobnými písmenkami. A tak nám často uniká, aká je slovenská ilustrátorská tradícia úžasná. A aj to, že ilustrácia je také isté umelecké dielo ako obraz či grafika. Zaslúži si visieť v galérii. Alebo u vás doma. Nech sa páči, vstúpte.